

29. februar, 2012

Analiza usvojena na Okruglom stolu u Atlanti, u povodu Centralne manifestacije obilježavanja Dana neovisnosti Republike BiH

Republika Bosna i Hercegovina je historijska činjenica

Ova analiza je pripremljena u čast dvadesete godišnjice Deklaracije neovisnosti Republike Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina je područje susreta raznih civilizacija i kultura, koje su na nju uticale i ostavile pečat na njen kulturni, politički i društveno-ekonomski razvoj. Svi raspoloživi dokumenti potvrđuju činjenicu da Bosna kao država, njen narod, teritorij i granice imaju dugi historijski i državno-pravni kontinuitet. Sredinom X stoljeća naše ere na prostoru oko izvora i gornjeg toka rijeke Bosne i okolnih krajeva postojala je zemlja i država Bosna i njeni stanovnici su se zvali Bošnjani

Historijski je utvrđeno da je najkasnije u X stoljeću postojala država Bosna, samostalna u feudalno-političkom smislu ali je uvijek bila izložena pritiscima od Bizantijskog carstva u ranom period srednjovjekovne Bosne a kasnije pod većim pritiskom i uticajem od Rimo-katoličke crkve. U periodu srednjovjekovne neovisne Bosne, unatoč svim navedenim pritiscima, banovina i kraljevina Bosna je uspjela očuvati svoj suverenitet i teritorijalni integritet, sve do osmanske okupacije krajem 15-og vijeka. Historijske činjenice ukazuju da su vladari bosanske države, u više navrata, pod prijetnjom vojne agresije, zvanično morali dati vjernost bizantijskoj ili katoličkoj crkvi. Međutim, u praksi je Bosna imala svoju autohtonu Crkvu bosansku koja je bila predmet kritike, inkvizicije u cilju eradikacije tzv. heretika. Učenje Crkve bosanske, strukturirano kao dio bosanskog identiteta i nosilac ideje samostalnosti, bilo je duhovni otpor prema katolicizmu i pravoslavlju i povod za brojne ratove na Bosnu.

Među dokumentima koji nedvosmisleno govore o političkoj i svakoj drugoj neovisnosti Bosne i punom kapacitetu vladavine bosanskih vladara neizostavna je *Povelja* Kulina bana, izdata Dubrovčanima 1189. godine. Postoji veliki broj povelja i drugih isprava bosanskih kraljeva, kao i drugi izvori, koji potvrđuju postojanje bosanske države, njenu punu političku nezavisnost, posebnost unutrašnjih odnosa i vjersku autohtonost i samostalnost.

Pored *Povelje* Kulina bana, historijskog dokumenta *par excellence* koji jasno potvrđuje postojanje bosanske države i njene nezavisnosti, drugi bitan datum bosanske historije je pad bosanske države 1463e godine. Iako je Bosna izgubila svoj suverenitet za vrijeme Osmanskog perioda, kontinuitet bosanske države se nastavio u naporima bosanskog naroda da unutar osmanskog administrativnog poretka održe teritorijalni integritet i osjećaj pripadnosti bosanskom narodu i državi. To je evidentno u samom unutarnjem poretku bosanskog pašaluka i hercegovačkog sandžaka koji su služili kao osnova za moderne granice Bosne i Hercegovine.

Bošnjaci su pokušali da obnove bosansku državu 1831.-1832. godine, u vrijeme niza nacionalnih ustanaka na tlu Osmanske imperije, kada su autonomiju, nacionalnu i državnu, uz obilatu pomoć zapadnih zemalja, postigle Srbija, Grčka, Bugarska, Vlaška i druge pokrajine Osmanskog carstva. Bosanski autonomni pokret je zaustavljen prvenstveno zbog nedostatka unutarnje podrške od određenog broja Bošnjaka koji su bili lojalni Osmanskoj imperiji. Izostanak te podrške imao je obrnut efekt, jer je podržao aspiracije iz okolnih država prema Bosni, pa su i Srbija i Crna Gora, kao i Austro-Ugarska, nastojali destabilizovati stanje u Bosni, organizirajući ustanke i pokrete koji su imali za cilj da omoguće uspostavu srpske, crnogorske ili austrougarske dominacije u Bosni.

Ova nastojanja su dobila svoje finale na Berlinskom kongresu 1878, kada je Bosna i Hercegovina dodijeljena Austro-Ugarskoj, koja je dobila mandat da "okupira i upravlja pokrajinama Bosnom i Hercegovinom", sa zadatkom da uvede red i mir, a ustvari je to bilo pokriće za kasniju inkorporaciju Bosne i Hercegovine u Austro-Ugarsku carevinu. Bosna i Hercegovina je ostala u Austro-Ugarskoj monarhiji do 29. oktobra 1918, a 1. decembra iste

godine ušla je u sastav novoformirane zajedničke jugoslovenske monarhističke države (Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno Kraljevine Jugoslavije). To je jedan od presudnih datuma u historiji Bosne i Hercegovine, koji, kao i prethodni datumi (1463. i 1878.), dokazuju da su postojale snage zainteresirane da se Bosna i Hercegovina kao historijski i politički subjekt izbriše sa političke karte Europe. Uvođenjem šestojanuarske diktature (1929.), u skladu sa velikosrpskom ideologijom, politikom i praksom, razbijena je teritorijalna cjelovitost i posebnost Bosne i Hercegovine i kompaktnost bošnjačkog naroda. Srpsko-hrvatskim Sporazumom iz 1939. Bosna i Hercegovina je podijeljena između Srbije i Hrvatske, pri čemu u toj podjeli nije uzimana u obzir uopšte činjenica da su Bošnjaci većinsko stanovništvo.

Raspadom i kapitulacijom monarhističke Jugoslavije aprila 1941, u teškim uslovima fašističke okupacije i komadanja Jugoslavije, proglašena je (10. aprila) okupatorska tvorevina, tzv. Neovisna Država Hrvatska, u čiji je sastav, po odluci fašističkih sila i volji hrvatskih fašista, uključena i Bosna i Hercegovina. Narodi i građani Bosne za takvo pravno-političko uređenje nisu ni pitani.

Uspostavljeni okupacioni režim rezultirao je opštim pogoršanjem prilika i uslova za život, a naročito teškim progonima i pogromima stanovništva. Povlačenje glavnih okupacionih snaga iz Jugoslavije na Istočni front, te smanjenje gustine okupacije na europski prosjek od 1 vojnika na 1 kvadratni kilometar okupirane teritorije, Komunistička partija Jugoslavije je iskoristila za dizanje antifašističkog ustanka. Izbjeglička vlada Kraljevine Jugoslavije se po potpisivanju kapitulacije sklonila pod zaštitu Velike Britanije, pri čemu se nije odazvala na poziv Antifašističke koalicije da u okupiranoj zemlji organizuje Pokret otpora. Četnički pokret Draže Mihailovića se pridružio ostalim kolaboracionistima u borbi protiv Narodnooslobodilačkog pokreta, vršeći genocid nad Bošnjacima i druge zločine nad borcima, pripadnicima i simpatizerima Narodnooslobodilačkog pokreta, kao i svim antifašistima.

Ustaški kolaboracionistički režim više se oslanjao na nacistički Treći Rajh i po ugledu na isti zaveo opšti progon nehrvatskog stanovništva. Na udaru ustaškog genocida prvi su bili Srbi,

Jevreji i Romi, čemu se već u julu oštro suprotstavila Islamska zajednica. Bile su to dobro poznate **muslimanske rezolucije**, koje su predstavljale jedinstvenu pojavu u Drugom svjetskom ratu. U Bosni i Hercegovini su vođene sve, izuzev prve, okupatorsko-kvislinške ofanzive, kao i velike bitke, kao što su Neretva i Sutjeska, koje su predstavljale prekretnicu na jugoslovenskom ratištu. Bosna i Hercegovina je u Drugom svjetskom ratu imala časno i istaknuto mjesto, dajući veliki doprinos antifašističkoj borbi i oslobođenju zemlje.

U Bosni i Hercegovini je u toku antifašističke borbe došlo do bitne promjene u političkim odnosima. Antifašistička borba protiv okupatorâ i njihovih kolaboracionista mogla je računati na uspjeh samo pod uslovom da su svi stanovnici Bosne i Hercegovine i svi narodi koji u njoj žive bili uvjereni da će im ona donijeti **ravnopravnost i slobodu**. To je bio odlučujući faktor koji je politički život i mišljenje u Bosni orijentirao ka zajedničkim, a ne parcijalnim političkim ciljevima. Iz te činjenice proizašao je stav da Bosna i njeni stanovnici, svi narodi koji u njoj žive mogu biti slobodni i ravnopravni samo pod uslovom da i Bosna bude jednaka i ravnopravna ostalim državama koje su nastaja)le iz Narodnooslobodilačke borbe. Tako je došlo do dominacije stava da je borba protiv fašizma i borba za ravnopravnost građana i naroda koji žive na teritoriji Bosne i Hercegovine moguća i efikasna samo pod uslovom da bude obnovljena bosanska država i da svi njeni narodi budu ravnopravni. Ta politička platforma imala je apsolutnu i neupitnu podršku svih antifašističkih snaga u Bosni i Hercegovini i predstavnika svih njenih naroda koji su 25. novembra 1943. donijeli čuvenu *Rezoluciju ZAVNOBiH-a*, kojom je obnovljena državnost Bosne i Hercegovine, kao zajednička država Srba, Hrvata i Muslimana (Bošnjaka).

Na Drugom zasjedanju Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, 29. novembra 1943. u Jajcu, donijeta je odluka o federalnom ustrojstvu nove Jugoslavije, sa Bosnom i Hercegovinom kao jednom od šest članica buduće federacije. Odlukama koje je ZAVNOBiH donio na svom Drugom zasjedanju, održanom u Sanskom Mostu od 30. juna do 2. jula 1944, Bosna i Hercegovina je u svojim povijesnim granicama pravno konstituirana kao država ravnopravnih građana Srba, Muslimana (Bošnjaka) i Hrvata, odnosno kao federalna

jedinica u okviru Demokratske Federativne Jugoslavije. Sve je to potvrđeno Prvim Ustavom Federativne Narodne Republike Jugoslavije, usvojenim u Ustavotvornoj skupštini u Beogradu 31. januara 1946. BiH je u tom prvom Ustavu FNRJ postala jedina članica Federacije bez nacionalnog predznaka, ali sa sačuvanom državnošću.

U međuvremenu ZAVNOBiH je na svom Trećem zasjedanju, održanom u Sarajevu 26.-28. aprila 1945, rekonstruisan u Narodnu skupštinu Bosne i Hercegovine. Istovremeno je izabrana prva narodna vlada Bosne i Hercegovine. Narodna skupština je pripremila izbore za Ustavotvornu skupštinu je poslije ratifikacije akata ZAVNOBiH-a, odnosno Narodne skupštine, Bosne i Hercegovine, koji su održani 13. oktobra 1946. Ustavotvorna skupština pripremila i 30. decembra 1946. donijela prvi Ustav Narodne Republike BOSNE I HERCEGOVINE.

Međunarodnim priznanjem Federativne Narodne Republike Jugoslavije i utvrđivanjem njenih granica mirovnim ugovorom zaključenim u Parizu 10. februara 1947. automatski su (argumento a minore ad maius) priznate i njene unutrašnje granice. Odatle se može samo zaključiti da su granice Bosne i Hercegovine rezultat višestoljetnog političkog, kulturnog i demografskog razvitka njene državne granice.

Bosna i Hercegovina je u poslijeratnom periodu (1945.-1991.), na tekovinama Narodnooslobodilačkog pokreta i antifašističke borbe, postigla značajan privredni i kulturni razvoj, obezbjeđujući, između ostalog, i nacionalnu afirmaciju Bošnjaka i pored činjenice da je dvije decenije insistirano na dva naroda (Srbi i Hrvati) i muslimanima obilježenim po vjerskoj (a ne nacionalnoj osnovi). Period njene renesanse i preporoda omogućio je stvaranje samostalne i nezavisne države Bosne i Hercegovine. U izuzetno teškim uslovima agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu i genocida nad Bošnjacima (1993.) Bošnjaci su zamijenili dotadašnju vjersku osnovu svog identiteta (*Musliman*) sa identifikacijom kroz njihov historijski identitet, koji se temelji na postojanju zemlje i države Bosne i njenog naroda Bošnjana – Bosanaca – *Bošnjaka*.

* *

U općoj jugoslovenskoj krizi (devedesetih godina XX stoljeća), suverena Bosna i Hercegovina i njeni organi vlasti su u svim razgovorima o preuređenju ili razdruživanju zajedničke države zastupali stav o njenom opstanku, bez obzira na formu (federacija ili konfederacija), pristajući i na asimetrične varijante. Po izvršenom puču u Predsjedništvu SFRJ (3. oktobra 1991.) Skupština Bosne i Hercegovine je 14. oktobra usvojila *Memorandum (Pismo o namjerama)* i *Platformu o položaju Bosne i Hercegovine i budućem ustrojstvu jugoslovenske zajednice*. Zbog specifičnosti ovog multinacionalnog sastava, uslov svoga opstanka u jugoslovenskoj zajednici vidjela je samo u slučaju da u njoj ostanu i Srbija i Hrvatska. U uslovima tihe okupacije i pokrenute Haške konferencije (od 8. oktobra u naporima udružena sa specijalnim izaslanikom generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija S. Vensa), čitavih 100 dana čekao se rezultat te konferencije i stav Evropske zajednice.

Za razliku od njih, po nalogima svojih poslodavaca iz Beograda i Zagreba, dva od tri koaliciona partnera vlasti, ne napuštajući svoje pozicije u njoj intenzivirale su svoju petokolonašku aktivnost i destrukciju Bosne i Hercegovine na svim nivoima. Briselskom *Deklaracijom o Jugoslaviji* od 17. decembra 1991. na osnovu preporuka Badinterove (Robert Badenteur) **Arbitražne komisije** od 7. decembra, **konstatovana je disolucija (raspad) SFRJ** i republike pozvane da se **do 23. decembra 1991. izjasne o nezavisnosti**, sa obećanjima da će ih priznati 15. januara 1992. Bosna i Hercegovina je blagovremeno podnijela *Prijavu* i odgovorila na *Upitnik* Arbitražne komisije, a do tog vremena bio je pripremljen i radni tekst Nacrta Ustava Republike Bosne i Hercegovine.

Tek tog dana (15. januara 1992.) objavljen je (novi) *Izveštaj* Badinterove Arbitražne komisije, u kome je konstituisanje Bosne i Hercegovine kao suverene i nezavisne države uslovljeno još jedino referendumom njenih građana, pošto su ostali uslovi iz decembarske Deklaracije Evropske zajednice ispunjeni. Na osnovu toga Skupština Bosne i Hercegovine je 26.

janaura 1992. donijela *Odluku o raspisivanju referenduma o budućem statusu Republike*. Referendum je zakazan i održan 29. februara i 1. marta 1992.

Tako je pod međunarodnom kontrolom, u uslovima praktične okupacije zemlje, postignute povećanjem gustine posjedanja JNA i ilegalno naoružanih srpskih oružanih formacija, uključujući i djelovanje paradržavne tvorevine *Hrvatska zajednica Herceg-Bosna*, u cilju “**proglašenja Hrvatske države u Bosni i Hercegovini**” i njenog “**priključenja Republici Hrvatskoj**”, odbijanja opština u kojima je “saoizacije” bila dovršena da učestvuje u pripremama i organizaciji referenduma, te pokušaja redefinisanja referendumskeg pitanja za nezavisnost Bosne i Hercegovine od strane Hrvatske demokratske zajednice za Bosnu i Hercegovinu (tzv. livanjsko pitanje) i drugih organizovanih oblika destrukcije Bosne i Hercegovine, izvršen značajan pritisak na birače. Na referendum se od 3,253.847 upisanih glasača, uprkos opstrukciji i pritisku Srpske demokratske stranke Bosne i Hercegovine i uspostavljenih nelegalnih organa Republike Srpske Bosne i Hercegovine u značajnom broju opština, **odazvalo 2,073.568** ili 64,31 odsto ukupnog biračkog tijela. **Pozitivan odgovor** na referendumsko pitanje (*za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive*) dalo je 2,061.932 ili **63,95 odsto** od potencijalnog broja glasača, odnosno 99,44 odsto od broja glasača koji su pristupili referendumskeg izjašnjanju (protiv referendumskeg pitanja je bilo svega 6.037 birača ili 0,19 odsto glasačkog tijela Bosne i Hercegovine).

Nakon Referenduma i dužih konsultacija sa saveznicima Evropska zajednica je 6. aprila 1992. priznala nezavisnost i suverenitet Republike Bosne i Hercegovine, a dan nakon toga su to učinile i Sjedinjene Američke Države. **Bosna i Hercegovina je time međunarodno priznata i stekla potpunu državnu suverenost i međunarodno-pravni subjektivitet.** Političko-administrativne granice Republike Bosne i Hercegovine, kao jedne od šest federalnih jedinica Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, postale su međunarodne državne granice.

Srbija i Crna Gora i Republika Hrvatska su, u uslovima razbijanja Jugoslavije, formirali kolaboracionističke, nacionalističke tvorevine (*Republika Srpska Bosna i Hercegovina, Hrvatska Zajednica Herceg-Bosna i Autonomna Pokrajina Zapadna Bosna*), organizovano i sistematski izvršile sve pripreme (ideološke, obavještajne, političke, vojne, medijske, pravne, ekonomske i dr.) za izvršenje agresije i drugih oblika zločina u Bosni i Hercegovini. Cilj agresije bio je osvajanje i uništenje Republike Bosne i Hercegovine i istrjebljenje Bošnjaka. Cilj je osvajački rat za teritorije, za “životni prostor”, za otimanje tuđe - bosanske zemlje. Da se radi o planiranim zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava svjedoče brojni podaci - originalni dokumenti različite provenijencije. Agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu i genocid nad Bošnjacima čine suštinu zajedničkog zločinačkog poduhvata..

Namjera tog zločinačkog čina imala je za cilj osvajanje, podjelu i uništenje Republike Bosne i Hercegovine kao države, te istrebljenje Bošnjaka ili njihovo svođenje na beznačajnu etničku skupinu. Svi relevantni izvori potvrđuju da je prije izvođenja agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu i izvršenja genocida nad Bošnjacima postojala dobro osmišljena namjera za izvršenje tih i drugih oblika zločina.

Radi ostvarivanja navedene genocidne namjere preduzete su sljedeće aktivnosti: razbijen je ustavni koncept odbrane SFRJ; smanjena je i razoružana Teritorijalna odbrana Bosne i Hercegovine i još nekih konstitutivnih elemenata Federacije; Jugoslavenska narodna armija je, od antifašističke i multietničke oružane sile, transformisana u velikosrpsku vojsku; isprobani su klasični napadački planovi Vojske Kraljevine Srbije prema Bosni i Hercegovini; obnovljeni su i eskalirali srpski i hrvatski ekstremni nacionalistički pokreti; utvrđeni su metodi, mehanizmi i postupci planiranja i pripremanja zločina; postignut je načelan dogovor o uništenju Bosne i Hercegovine između šefova susjednih država - Pakt Milošević - Tuđman (marta 1991); omeđavane su nove granice; organizovana je i naoružana peta kolona u Bosni i Hercegovini; komandovanje na okupiranim teritorijama objedinjeno je u rukama šefova susjednih država -

koje su se pojavile kao okupacione sile; zauzete su polazne pozicije za agresiju i druge zločinačke aktivnosti, koje omogućavaju efikasnu agresiju i genocid nad Bošnjacima.

Agresija na Bosnu i Hercegovinu isplanirana je (politički, vojno, ekonomski, medijski, obavještajno, psihološki, itd.), sa jasno postavljenim ciljem uništenja Bosne i Hercegovine. Naređeno je izvršenje ovog plana sa nadležnih političkih i vojnih mjesta i on je planski, organizovano i sistematski izvršen. Poznate su države agresori, zatim ideolozi, planeri, organizatori, naredbodavci, izvršioc i saradnici ovog zločina.

Rat je planiran, pripreman i organizovan kao agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu i genocid nad Bošnjacima, rukovodjen i komandovan kao akt agresije; operativno planiran, pripreman, koordiniran, usmjeravali i preko svojih oficira vodili borbene operacije protiv Bosne i Hercegovine; osiguravali živu silu (starješinski i vojnički kadar), kompletnu logističku podršku (tenkove, transportere, helikoptere, artiljerijsko i pješadijsko naoružanje, radarsko-računarska sredstva, minsko-eksplozivna sredstva, municiju, gorivo i mazivo i druge strateške sirovine; sanitetski materijal; zdravstveno osiguranje i svu drugu vojnu opremu, zatim plate i penzije, te tako neposredno učestvovali u izvršenju genocida i dugih oblika zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Samo u periodu do 31. decembra 1994. Savezna Republika Jugoslavija je za izvođenje agresije osigurala 89,4% pješadijske, 73% artiljerijske i 95,1% protivavionske municije. Navedene podatke je pravovremeno, još u toku sudskog procesa, posjedovao Međunarodni sud pravde, ali ih, nažalost, kao i mnoge druge krucijalne dokaze o neposrednom učešću i odgovornosti Savezne Republike Jugoslavije u agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu i genocidu nad Bošnjacima, nije uzeo u obzir.

Oružana agresija, osvajački rat protiv Bosne i Hercegovine, bila je sastavni dio Miloševićeve državne politike, u čije je ime najveći dio Bosne i Hercegovine okupiran, a Bošnjaci ubijani, protjerivani i odvođeni u koncentracione logore samo zbog njihove nacionalne, etničke i vjerske pripadnosti. Genocid nad Bošnjacima je, pored zauzimanja i podjele Bosne i Hercegovine između dva agresora, predstavljao instrument ostvarivanja osnovnog cilja agresije

- širenje agresorskog Lebensrauma. Bitan uslov za ostvarenje tog cilja bilo je biološko i duhovno istrebljenje Bošnjaka. Neobjašnjiva pasivnost međunarodne zajednice, neadekvatni odnos Ujedinjenih nacija, i nedjelotvornost međunarodnog poretka omogućili su agresorima i njihovim kolaboracionistima da upravo tim instrumentom pokušaju ostvariti eksterminaciju Bošnjaka, pri čemu su nad njima izvršili genocid.

U toku obrambenog rata Republika Bosna i Hercegovina se odbranila od brutalne agresije. Odrambeni rat je vođen prvenstveno vlastitim snagama i sredstvima, u uslovima višestruke nadmoći agresorâ i u situaciji kada je Bosni i Hercegovini, **nezakonitim embargom na oružje**, koga je Vijeće sigurnosti OUN-a usvojilo na zahtjev srpskog rukovodstva i lično Slobodana Miloševića 1991, priznatoj, nezavisnoj državi i članici Ujedinjenih nacija, faktički oduzeto pravo da brani teritorijalni integritet i sigurnost svojih građana pred agresijom i genocidom, zagarantovano Poveljom Ujedinjenih nacija.

Mobilizirani rezervni sastavi policije i samoorganizirane grupe patriota pružile su prvi otpor i omogućili da se na osnovama *Platforme za djelovanje Predsjedništva u ratnim uvjetima*, kao najšireg okvira okupljanja svih patriotskih snaga, pod rukovodstvom Štaba teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine, okupe značajne, ali slabo naoružane snage, koje su u toku ljeta 1992. prerasle u Armiju Republike Bosne i Hercegovine, koja je konstantno narastala, ali ostala nedovoljno naoružana. Od početnih četa, bataljona, odreda i grupa Armija je transformirana u brigade i korpuse, ali su njene jedinice ostale vezane za određene teritorije. Pored centralne slobodne teritorije bilo je više odvojenih slobodnih enklava. Do naoružanja se teško dolazilo, uglavnom plijenom od agresora i njihovih kolaboracionista.

Odrambeni rat je vođen vlastitim snagama i sredstvima i u uslovima koji su se graničili sa nemogućim. Zemlja (i njena Teritorijalna odbrana) je prvo bila razoružana, pa okupirana i na njenoj trećini izgrađen efektivan okupacioni aparat, koji je, uz petokolonaško i zločinačko ponašanje i djelovanje više političkih partija onemogućavao adekvatne pripreme za odbranu. Kao i u Narodnooslobodilačkom ratu, 1941.-1945. godine, početak je bio veoma težak:

raspoloživo, zaplijenjeno, u primitivnim radionicama izrađeno, i ponešto za skupe pare nabavljeno, oružje i municija daleko je premašeno brojem dobrovoljaca, pa ih se i po nekoliko služilo jednom puškom.

Dugotrajnim naporima, konstelacija odnosa u zemlji i svijetu se ipak promijenila. Iako svedene na manje od 30% ukupne državne površine i međusobno izolirane, slobodne teritorije su nekako konsolidirane.

Odbrambeni rat je u ljeto 1995. bio na pragu potpunog uspjeha, baš zato što je bio odbrambeni, što nije težio osvajanju teritorija drugih država, nego samo za odbranu svojih teritorija i svoje suverene, međunarodno priznate države, uz to članice Ujedinjenih nacija. Približavanje tom završnom uspjehu, bilo je, međutim, vrlo mučno i dugotrajno, ostvarivalo se iscrpljujući i posljednje atome snage i naroda i Armije. Kad je završni uspjeh bio na pomolu zaustavljen je Dejtonskim mirovnim sporazumom, koji je "legalizirao" osvajački rat protiv Republike Bosne i Hercegovine i genocid nad Bošnjacima, te nametnuo rješenja koja nisu u skladu sa međunarodnim demokratskim standardima. Pokazalo se da su agresori na Republiku Bosnu i Hercegovinu nagrađeni podjelom zemlje na dva entiteta od kojih je jedan ostao pod kontrolom onih koji su pokrenuli uništenje države. Posebno je nemoralno i cinički degutantno da je region Srebrenice ostao u sastavu entiteta RS.

Europska zajednica, Ujedinjene nacije i međunarodna zajednica, iako su prihvatili rezultate referenduma za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu i međunarodno je priznali, nažalost, nisu adekvatno zaštitili Republiku Bosnu i Hercegovinu – svoju članicu, žrtvu oružane agresije i genocida. Umjesto toga, Vijeće sigurnosti, nažalost, ne samo što je propustilo da brani Bosnu, već joj je uskratilo neotuđivo pravo da se brani od agresije i genocida. Žrtve genocida (Bošnjaci) su, nažalost, lišene prava na samoodbranu embargom na oružje (25. septembar 1991.). Nametnut (SFR) Jugoslaviji, a ne Republici Bosni i Hercegovini, embargo je bio nezakonit i bez pravne snage, jer je lišio jednu suverenu zemlju, članicu UN-a, njenog

prirodnog prava na samoodbranu. Ipak, Bosna i Hercegovina je opstala zahvaljujući hrabrom otporu njenih branilaca, vođenom na temelju stečenog suvereniteta i neovisnosti 1992.

Dejtonskim sporazumom nagrađeni su agresori i njihovi kolaboracionisti i nacionalisti, koji su uništavali državu Bosnu i Hercegovinu i izvršili genocid nad Bošnjacima, za razliku od Drugog svjetskog rata, kada su i okupatori i kolaboracionisti vojno poraženi. Današnja dejtonska Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, od kojih je *Republika Srpska* ili srpski entitet, genocidna tvorevina velikosrpskog nacionalizma, nastala na teškim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava, obilježena i natopljena, uglavnom, bošnjačkom krvlju, te omeđena i prekrivena brojnim masovnim grobnicama i koncentracionim logorima, u kojoj legalno djeluju cetnicke organizacije. Tu genocidnu tvorevinu, međunarodna zajednica je ugurala u dejtonski ustav koji čini Anex IV sporazuma o miru što predstavlja apsolutno kršenje svih legalnih procedura o promjeni Ustava Republike BiH. Političko rukovodstvo i druge strukture entiteta Republika Srpska, u skladu sa velikosrpskom genocidnom ideologijom, politikom i praksom, na sve moguće načine prikrivaju, minimiziraju, relativiziraju i negiraju genocid nad Bošnjacima; permanentno i kontinuirano izjednačavaju žrtve genocida sa njihovim (svojim) izvršiocima (zločincima); osporavaju historijski, političko-pravni i državni kontinuitet Bosne i Hercegovine, opstruiraju jačanje države Bosne i Hercegovine i konstantno sprovode secesiju, uništavanje i uništenje države Bosne i Hercegovine, negirajući mogućnost održanja, razvoja i unapređenja kvaliteta zajedničkog života, čime se najozbiljnije dovode u pitanje univerzalne ljudske vrijednosti, slobode i prava, civilizacijske i kulturne tekovine. Entitet *Federacija Bosna i Hercegovina*, čiji je temelj Vašingtonski sporazum (18. mart 1994.), Protjerani bošnjački narod se nije vratio u svoja prijeratna mjesta življenja i gradovi u kojima je nekada bio većina danas su potpuno promjenjene demografske strukture.

Krajnje je vrijeme i nužna potreba ujedinjavanja i ujedinjenja, te aktivnijeg angažovanja svih progresivnih patriotskih snaga u očuvanju i izgradnji Bosne i Hercegovine kao države svih

njenih građana i naroda. Vrijeme je za Svjetski Bosnjacki Sabor da se zauzme zajednicki stav i platforma djelovanja za ubuduće.

Prof. dr. Smail Čekić

Direktor Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu

Prof. dr. Senadin Lavić

Predsjednik Bošnjačke kulturne zajednice Preporod, Sarajevo

Prof. Emir Ramić

Direktor Instituta za istraživanje genocida Kanada

Mr. Haris Alibašić

Predsjednik Kongresa Bošnjaka Sjeverne Amerike

Bibliography

- A partial bibliography on Bosnia and Herzegovina's history, culture/ Djelomična bibliografija o historiji i kulturi Bosne i Hercegovine
- Allen, Beverly (1995) *Rape Warfare: The Hidden Genocide in Bosnia and Herzegovina and Croatia*. Minneapolis. University of Minnesota Press.
- Benac, Alojz (1955) *Kulturna istorija Bosne i Hercegovine*. Narodna prosvjeta, Sarajevo.
- Balić, Smail (1994) *Kultura Bošnjaka: Muslimanska komponenta*. Tuzla.
- Balić, Smail. (1952). *Etičko naličje bosansko-hercegovačkih muslimana*. Gottstein.
- Banac, Ivo (1984) *The National Question in Yugoslavia: Origins, History, Politics*. Ithaca. Cornell University Press.
- Banac, Ivo *Nation and Ideology: Essays in Honor of Wayne S. Vucinich* (eds. Banac I., Ackerman J. G., and Szporluk P.). Boulder. East European Monographs, # 95.
- Bašeskija, Mula Mustafa Sevki (1987) *Ljetopis: 1746 - 1804. [Chronicle: 1746 - 1804.]* Sarajevo. Veselin Maslesa.
- Binga, Tone (1995). *Being Muslim the Bosnian Way* [Paperback]. Princeton University Press.
- Cigar, Norman (1995) *Genocide in Bosnia - The Policy of 'Ethnic Cleansing'*. Texas A&M University Press.
- Cushman, Thomas and Mestrovic, Stjepan (1996) *This time we knew - Western Responses to Genocide in Bosnia*. New York University Press.
- Čekić, Smail. (1995) *Causes, objectives and extent of the aggression against Bosnia and Herzegovina 1991.-1995*. Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca.
- Čekić, Smail. (2009) *Research of genocide victims with a special emphasis on Bosnia and Herzegovina: problems and issues in scientific theory and methodology*. Institute for the Research of Crimes against Humanity and International Law of the University of Sarajevo.
- Čekić, Smail. (2005) *The aggression against the Republic of Bosnia and Herzegovina: planning, preparation, execution, Book 1*. Institute for the Research of Crimes against Humanity and International Law of the University of Sarajevo.
- Dizdarevic, Zlatko (1993) *Sarajevo, A War Journal*. New York. Fromm International.
- Donia, Robert (1981) *Islam Under the Double Eagle: The Muslims Of Bosnia and Herzegovina, 1878 - 1914*. [East European Monographs #78]. Boulder. Columbia University Press.
- Donia, Robert and Fine, John (1994) *Bosnia and Herzegovina, A Tradition Betrayed*. New York. Columbia University Press.
- Doubt, Keith (2000) *Sociology after Bosnia and Kosovo*. Rowman & Littlefield Publishers
- Filipović, Muhamed (2004) *Historija bosanske duhovnosti (4 sveske)*, Svjetlost, Sarajevo
- Fine, John (1975) *The Bosnian Church: A New Interpretation*. Boulder. East European Quarterly.
- Franjevci Bosne i Hercegovine na Raskrsu Kultura i Civilizacija: (1988) *Katalog Izložbe. [Franciscans of Bosnia and Herzegovina at the Crossroads of Cultures and Civilizations -- Catalogue of the Exhibition]*. Zagreb. MGC.

- Friedman, Francine. (1996). *The Bosnian Muslims: Denial Of A Nation* [Paperback]. Westview Press.
- Gutman, Roy (1993) *A Witness to Genocide*. New York. Macmillan Publishing Company.
- Ibraković, Dželal (2008) *Bosna, islam – Bošnjaci (etnološko-povijesne skice)*. Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
- Imamović, Mustafa (1998) *Historija Bošnjaka*. Bošnjačka zajednica culture. Sarajevo.
- Karahasan, Dzevad (1994) *Sarajevo, Exodus of a City*. New York. Kodansha.
- Klaić, Nada (1989) *Srednjovjekovna Bosna: Politicki Polozaj Bosanskih Vladara do Tvrtkove Krunidbe, 1377 G.* Grafički zavod Hrvatske.
- Kirsch, Jonathan. *Turning a Blind Eye to Genocide in Bosnia*. Los Angeles. Los Angeles Times (review)
- Kurspahic, Kemal (1997) *As Long As Sarajevo Exists*. Stony Creek. The Pamphleteer's Press.
- Malcolm, Noel (1994) *Bosnia: A Short History*. London. Macmillan.
- Norris, Harry, T. (1993) *Islam in the Balkans: Religion and Society between Europe and the Arab World*. Columbia.
- Pinson, Mark (ed.) (1993): *The Muslims of Bosnia-Herzegovina: Their Historic Development from the Middle Ages to the Dissolution of Yugoslavia*. Cambridge. Harvard University Press.
- Purivatra, Atif (1970) *Nacionalni i Politicki Razvitak Muslimana [Muslims: Their National and Political Development]*. Sarajevo. Svjetlost.
- Rieff, David (1995) *Slaughterhouse: Bosnia and the Failure of the West*. New York. Simon and Schuster.
- Stiglmayer, Alexandra (1994) *Mass Rape - The War Against Women in Bosnia and Herzegovina*. Lincoln. University of Nebraska Press.
- War Crimes in Bosnia and Herzegovina - Volume I and II. Helsinki Watch.